

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 221/03-56

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. februára 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha prerokoval sťažnosť F. B. ml. a M. B., obaja bytom P., O. V., bytom P., F. B. st., bytom P., a J. M., bytom S. T., zastúpených advokátom JUDr. M. U., P., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Poprad v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo F. B. ml., M. B., O. V., F. B. st. a J. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Poprad v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Poprad v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. F. B. ml. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Poprad p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. M. B. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Poprad p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. O. V. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Poprad p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

6. F. B. st. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Poprad p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

7. J. M. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Poprad p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

8. Okresný súd Poprad je p o v i n n ý uhradiť F. B. ml., M. B., O. V., F. B. st. a J. M. trovy konania vo výške 30 430 Sk (slovom Tridsaťtisícštyristotridsať slovenských korún) do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet advokáta JUDr. M. U., P.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. januára 2003 doručená sťažnosť F. B. ml., M. B., O. V., F. B. st. a J. M. (ďalej len

„sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. M. U., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95.

Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 221/03-39 z 5. decembra 2003 v časti prijal sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie a v časti ju odmietol.

Sťažovatelia odôvodňujú svoju sťažnosť tým, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95 porušil ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a nesprávnym úradným postupom pri prerokovaní tejto veci im spôsobil škodu vo výške 1,5 mil. Sk.

Sťažovatelia ústavnému súdu navrhujú, aby prikázal okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95 konať bez zbytočných prietáhov, domáhajú sa priznania primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 200 000 Sk bez bližšieho špecifikovania a taktiež náhrady trov právneho zastúpenia vo výške 30 430 Sk.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj obsahom spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 636/95 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení z 21. januára 2004 k priebehu konania okrem iného uviedol, že:

„Vec napadla na Okresný súd Poprad pod č. k. 17 C 636/95 dňa 13. 6. 1995 do senátu Mgr. M. P., Dr.

Konajúca samosudkyňa vo veci zistila, že dňa 19. 5. 1995 napadla na tento súd pod č. k. 9 C 356/95 do senátu JUDr. M. K. žaloba žalobcov J. O. a M. O. proti žalovaným A. V., M. S., J. M., O. V., F. B. st., F. B. ml. a M. B. o neplatnosť zmluvy o pôžičke a súčasne aj o neplatnosť zmluvy o zriadení záložného práva k rodinnému domu medzi J. O. a M. O. ako záložcami a F. B. ml., M. B., F. B. st., O. V. a J. M. ako záložnými veriteľmi a dňa 21. 6. 1995 napadla na tento súd pod č. k. 9 C 436/95 do senátu JUDr. M. K. žaloba žalobcov J. O. a M. O. proti žalovaným O. V., J. M., F. B. st., F. B. ml. a M. B. o neplatnosť zmluvy o prevode nehnuteľnosti zo záložného práva ...

Konajúca samosudkyňa priebežne zisťovala stav v konaní č. k. 9 C 356/95, predmetom ktorého bolo aj rozhodovanie o platnosti či neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva k sporným nehnuteľnostiam a od výsledku ktorého konania priamo záviselo aj rozhodovanie v konaní č. k. 9 C 436/95, či prevod nehnuteľností podľa napádanej zmluvy o zriadení záložného práva je alebo nie je platný, čo následne má svoj právny význam aj v tomto konaní, či teda žalobcovia sú alebo nie sú vlastníkami sporných nehnuteľností, ktoré získali prevodom zo záložného práva.“

Okresný súd vo svojom vyjadrení ďalej uviedol, že 23. októbra 1996 bolo konanie vedené pod sp. zn. 17 C 636/95 prerušené až do právoplatného skončenia veci vedenej pod sp. zn. 9 C 436/95. Proti uzneseniu o prerušení konania nebolo podané odvolanie a uznesenie nadobudlo právoplatnosť 23. novembra 1996.

Dňa 16. septembra 2002 právny zástupca žalobcov doručil okresnému súdu návrh na spojenie vecí vedených pod sp. zn. 17 C 636/95, 9 C 436/95 a 9 C 356/95 a 23. januára 2003 návrh na pokračovanie v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 636/95.

V závere svojho vyjadrenia okresný súd uviedol:

«Dňa 4. 12. 2003 konajúca samosudkyňa zistila, že vo veci 9 C 356/95 bol vyhlásený rozsudok dňa 11. 11. 2003 samosudcom Mgr. P. K.. Tento spis bol založený na lehotu 25. 1. 2004 na zistenie, či je vec č. k. 9 C 356/95 už právoplatne skončená.

Dňa 20. 1. 2004 bolo zistené, že voči rozsudku č. k. 9 C 356/95–217 zo dňa 11. 11. 2003, ktorým bol návrh v časti určenia neplatnosti záložnej zmluvy zamietnutý, bolo podané žalobcami J. O. a M. O. v zákonnej lehote odvolanie s odvolacím petitom, aby odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa a ich žalobe v tejto časti vyhovel. Po splnení úkonov súdu prvého stupňa bude vec predložená na rozhodovanie odvolaciemu súdu.

Vzhľadom k tomu, že vec č. k. 9 C 356/95 nie je právoplatne skončená, nie sú splnené podmienky na pokračovanie v prerušenom konaní č. k. 9 C 436/95, od výsledku ktorého konania priamo závisí aj rozhodovanie v tomto prerušenom konaní. Nejde o predbežné otázky, ktoré by si mohol súd v tomto konaní vyriešiť sám, pretože sa o týchto otázkach a o platnosti či neplatnosti týchto právnych vzťahov vedie na tomto súde samostatné konanie na základe podaných žalôb. Pretože naďalej trvajú dôvody prerušenia tohto konania, podľa Občianskeho súdneho poriadku v čase prerušenia konania súd nevykonáva pojednávania a neplynú lehoty a toto konanie „spočíva“ ».

II.

Sťažovatelia sa podanou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (napr. I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), v súlade s ktorou odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, pričom tento účel možno dosiahnuť zásadne právoplatným rozhodnutím. K vytvoreniu stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Podľa názoru ústavného súdu možno preto za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka konania považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu právnej neistoty zákonom dovoľeným spôsobom.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 3/00, II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, IV. ÚS 74/02) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a postup samotného súdu (3).

Preskúmaním doterajšieho postupu okresného súdu ústavný súd z vyžiadaného spisu vo veci sp. zn. 17 C 636/95 zistil, že od 13. júna 1995, keď bola okresnému súdu doručená žaloba, do 29. januára 2004, keď bol spis doručený ústavnému súdu, boli vykonané tieto úkony:

Dňa 16. februára 1996 okresný súd vyzval žalobcov v I. až V. rade na zaplatenie súdneho poplatku, 23. februára 1996 bol súdny poplatok zaplatený. Dňa 23. októbra 1996 bolo okresným súdom konanie prerušené a toho istého dňa žalobcovia v II. a III. rade doručili okresnému súdu „žiadosť o odňatie a prikázanie vecí“. Dňa 21. marca 1997 bol spis predložený Krajskému súdu v Prešove za účelom rozhodnutia o námietke žalobcov. Dňa 16. mája 1997 bol spis doručený okresnému súdu spolu s uznesením o vylúčení zákonnej sudkyne z prejednávania a rozhodovania veci. V čase od 17. júna 1998 do 5. septembra 2002 okresný súd 13-krát zisťoval stav konania vo veci vedenej pod sp. zn. 9 C 436/95. Dňa 16. septembra 2002 právny zástupca žalobcov doručil okresnému súdu návrh na spojenie vecí a 23. januára 2003 doručil návrh na pokračovanie v konaní. Dňa 11. apríla 2003 okresný súd oznámil právnenému zástupcovi žalobcov, že naďalej trvajú dôvody prerušenia konania.

Ústavný súd pri vyhodnotení doterajšieho konania okresného súdu podľa troch označených základných kritérií dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania, v ktorom sťažovatelia namietajú zbytočné priet'ahy, je žaloba o vypratanie nehnuteľnosti. Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade ide o bežnú súčasť sporovej agendy na všeobecných súdoch, podklad pre rozhodnutie tvorí súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava. Výklad a používanie tejto právnej úpravy sú

stabilizované a na tento spor sa vzťahuje dostatok judikatúry všeobecných súdov. V danom prípade okresný súd vo svojom vyjadrení nenamietal skutkovú a právnu zložitosť danej veci. Do dňa predloženia spisu ústavnému súdu vo veci nevykonal ani jedno relevantné pojednávanie, ani žiadny dôkazný prostriedok, teda k hodnoteniu skutkovej a právnej zložitosti veci vôbec nepristúpil. Ústavný súd konštatuje, že skutkovú a právnu zložitosť veci dosiaľ nie je možné reálne hodnotiť, z čoho vyplýva, že prípadná skutková a právna zložitosť nemohla mať vplyv na celkovú doterajšiu dĺžku tohto konania.

2. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred označeným porušovateľom práva došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd zistil, že s'ťažovatelia napriek tomu, že poplatková povinnosť na zaplatenie súdneho poplatku im vznikla pri podaní návrhu 13. júna 1995, súdny poplatok zaplatili iba na výzvu okresného súdu zo 16. februára 1996. Ústavný súd pripomína, že v danom prípade ide o spor, v ktorom je každý účastník povinný postupovať podľa § 6 a § 120 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) a vyvíjať všetko úsilie na súčinnosť so súdom tak, aby súd mohol o uplatnenej ochrane rozhodnúť v súlade so zákonom. Vychádzajúc z uvedenej základnej charakteristiky sporového konania s'ťažovateľom možno sčasti pričítať na ťarchu to, že neposkytli potrebnú súčinnosť súdu vyplývajúcu im z ustanovenia § 5 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov tým, že súdny poplatok nezaplatili pri podaní návrhu, ale až na základe výzvy okresného súdu. S'ťažovatelia o vec nejavili záujem ani počas prerušeného konania, a to až do 16. septembra 2002, keď podali návrh na spojenie vecí, a 23. januára 2003, keď podali návrh na pokračovanie v prerušenom konaní.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu.

Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil ten stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchlá a účinná, a ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Ústavný súd zistil, že postup okresného súdu od 23. februára 1996, keď bol zaplatený súdny poplatok, nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu v § 100 ods. 1 OSP, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Ústavný súd zistil, že k zbytočným priet'ahom došlo najmä nečinnosťou okresného súdu bez akejkoľvek zákonnej prekážky v období od 13. júna 1995, keď bol podaný predmetný návrh, do 16. februára 1996, keď vyzval žalobcov na zaplatenie súdneho poplatku (vyše 10 mesiacov), a v období od 23. februára 1996, keď bol zaplatený súdny poplatok, až do prerušenia konania 23. októbra 1996 (8 mesiacov).

Na ťarchu súdu treba pričítať i tú skutočnosť, že okresný súd taký jednoduchý úkon, akým je výzva na zaplatenie súdneho poplatku, vykonal až po uplynutí viac ako 8 mesiacov od podania návrhu.

Ako nečinnosť okresného súdu ústavný súd vyhodnotil i tú skutočnosť, že dosiaľ nerozhodol o návrhu na spojenie vecí, ako ani o návrhu na pokračovanie v konaní.

Ústavný súd konštatuje, že čo sa týka otázky prerušenia konania, je potrebné vychádzať z toho, že okresný súd vykonal voľbu medzi viacerými do úvahy

prichádzajúcimi procesnými postupmi a ústavný súd ju ani nemieni spochybníť, pretože jednak ide o procesný postup, ktorý je zákonom dovolený (§ 109 ods. 2 OSP), a jednak ho treba posudzovať podľa situácie, ktorá existovala v čase, keď sa realizoval, a k posúdeniu ktorej majú v zásade lepšie predpoklady všeobecné súdy než ústavný súd, odhliadnuc od princípu subsidiarity, ktorým sa riadi jeho vzťah k všeobecným súdom a ktorému viac zodpovedá, aby ústavný súd, pokiaľ to nie je nevyhnutné, sám neposudzoval vhodnosť alebo účelnosť zvoleného procesného postupu. To však ešte neznamená, že táto voľnosť je bez obmedzenia a ústavným súdom nekontrolovateľná. Aj ustanovenie § 109 ods. 2 písm. c) OSP, tak ako nakoniec každé zákonné ustanovenie, sa totiž musí vykladať a uplatňovať v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Keďže zo žiadneho ustanovenia ústavy nemožno vyvodíť, že prerušením konania jeho účastník stráca právo na to, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, všeobecný súd sa musí pri uplatňovaní procesného postupu o prerušení konania riadiť i požiadavkou, ktorá je zakotvená v tomto článku ústavy a ktorá ukladá povinnosť prijať príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie napadnutej veci bez zbytočných prietáhov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote, aj keď prekážka, pre ktorú sa konanie prerušilo, ešte nepominula.

Ústavný súd ďalej pripomína, že vhodnou organizáciou činnosti na súde alebo prijatím vhodných opatrení sa dalo namietaným prietahom predísť, napr. podľa § 112 ods. 1 OSP, podľa ktorého „v záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie veci, ktoré sa u neho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov“, prípadne lepšou súčinnosťou konajúcich sudcov pri získavaní potrebných informácií.

Ústavný súd preto po dôkladnom zvážení všetkých uvedených okolností pri hodnotení postupu okresného súdu dospel k záveru, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 636/95 bolo porušené právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 druhej a tretej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Keďže ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu v ich veci.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovatelia požadovali za porušenie nimi označeného základného práva finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk ako čiastočnú kompenzáciu za spôsobenú škodu počas 8 rokov nečinnosti súdu a jeho nesprávneho postupu.

V dôsledku zistených skutočností preto ústavný súd považoval za potrebné rozhodnúť i o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá sťažovateľom vznikla, a to priznaním primeraného finančného zadosťučinenia. Pri jeho priznaní ústavný súd vychádzal z tej skutočnosti, že sťažovatelia si uplatnili nárok na ochranu základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov v spore, ktorého doterajšie trvanie nemožno ničím ospravedlniť. Podľa ústavného súdu nemožno spravodlivo žiadať od sťažovateľov, aby čakali na výsledok

súdneho sporu viac ako 8 rokov, ako ani akceptovať, aby po uplynutí tohto obdobia bol zistený taký stav konania, ako je tomu v prípade sťažovateľov. Vychádzajúc z princípov spravodlivosti, z potreby zavŕšenia ochrany základných práv, ako aj z hodnotenia „správania sťažovateľov“ v predmetnom konaní ústavný súd dospel k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie pre každého sťažovateľa vo výške 30 000 Sk (slovom Tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je okresný súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezu, je za porušenie ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy dostatočnou náhradou nemajetkovej ujmy.

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde a § 151 ods. 1 OSP ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. U. Sťažovatelia požadovali úhradu trov konania vo výške 30 430 Sk.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia spolu 30 430 Sk je nižšia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) a neodporuje tejto vyhláške. Preto ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľov úhradu trov právneho zastúpenia v požadovanej výške.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. februára 2004